

Rapport

Natur- och kulturprojekt i Leksand 2003-2006

Leksand februari 2007

Bakgrund

Riksutställningar kontaktade Leksands kulturhus 2002 för att höra om vi var intresserade av att visa utställningen '60 breddgraden – kulturmöten i norra barrskogsbältet'. Utställningens syfte var att utforska likheter och olikheter och skapa möten mellan konstutövare från olika länder utefter 60:e breddgraden. Den skulle skapa kontakt mellan orter i norra barrskogsbältet, andra kulturer och traditioner med den gemensamma utgångspunkten skog och trä.

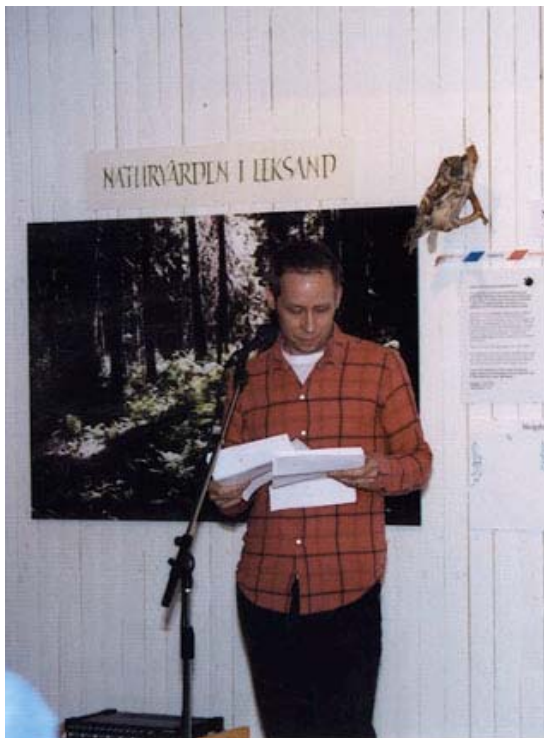
Riksutställningar uppmanade arrangörerna att på varje ort göra lokala tillägg till utställningen och ordna kringaktiviteter. Leksands kulturhus bestämde sig under hösten 2002 för att boka utställningen till våren 2004.

I mars 2003 arrangerade kulturhuset en informationsträff om natur- och kulturprojektet tillsammans med Riksutställningar. Vi bjöd in alla som på olika sätt var engagerade i frågor kring konst, skog, naturvård och kulturhistoria. Intresset var stort och en arbetsgrupp bildades.

Gruppen bestod av representanter från Fågelklubben, Skogsstyrelsen, Miljökontoret, Kultur- och fritidsförvaltningen, Studieförbundet, Naturskyddsföreningen, Dalarnas Hemslöjdsförbund, slöjdare, Dalarnas museum, konstnärer, fotografer och projektet Skog och historia. Skogsstyrelsen bedrev det projektet tillsammans med läns museet där fornlämningar i skogen kartlades. I utställningen informerade styrelsen om detta projekt och tog fram ett bildspel som visade hur fornlämningarna kan se ut. Under hela året planerade gruppen vilka lokala utställningar och program som skulle kopplas till 60:e breddgradens utställning.

Tidplan

2002	Kontakt med Riksutställningar
2003	Planering av utställning, program och seminarier
2004	Genomförande av utställningar, program, seminarier, skolprojekt
2005	Temakvällar i byarna
2006	Temakvällar i byarna

Journalisten PO Tidholm inviger utställningen 60:e breddgraden 17 april 2004.

Kulturmöten i barrskogsbältet

I januari 2004 inleddes satsningen på natur- och kultur med en utställning i kulturhuset. Fotografier och målningar med naturmotiv av Per Lindberg, Anders Ståhl, Bogdan Persson och Sören Stenberg visades. Den stora utställningen '60:e breddgraden – kulturmöten i norra barrskogsbältet' invigdes sedan i april av journalisten PO Tidholm och Riksutställningars chef Mats Widbom. De lokala delarna av utställningen visade skog och historia, naturvård, virke och kvalitet, sevärt i Leksands natur, slöjd, kartor, skogsarbete förr, bildspel om fornlämningar och slöjd. Vid sidan av utställningen arrangerades exkursioner på tema natur och kultur, seminarium om skogen, workshop på Sätergläntan med konstnärer från de nordiska länderna och Ryssland. Naturreservatet i Kägelberget invigdes av landsrådet Ingrid Eriksson och under en vecka arrangerade vi en temavecka för skolorna i Leksand. Åkerö, Siljansnäs, Sjugare och Djura skola deltog i temadagarna där eleverna fick arbeta på olika stationer. Studieförbundet ordnade tipspromenad om spår och spårtecken, Skogsstyrelsen ordnade vandring bland skogens träd, Dalarnas museum lärde ut hur man gjorde upp eld förr, Grop Folke och hästen Turbo visade hur man arbetar med häst i skogen och Bitte berättade om skogens myter och spännande historier om jättar i Leksands skogar. Seminariet på Sätergläntan, där utställningens konstnärer och elever på träutbildningen arbetade tillsammans, bekostades av Riksutställningar och kostnaden uppgick till 100000kr. Naturskyddsföreningen ordnade ett seminarium där rubriken var: "Levande skogar eller virkesåkrar – hur löser vi det?". Programmet under denna månad var mycket varierat med hög kvalitet och bredd. Den breda samverkan skapade många kontakter och nätverk.

Utställning Konst – Natur - Kultur

Utställning i Leksands Kulturhus 20040221-20040204 som visade naturmotiv av Anders Ståhl, naturfoto av Per Lindberg, Bogdan Persson och Sören Stenberg samt bilder från skogsbruk förr. Utställningen visade i målningar och foto naturen i Leksand och skogsbruk förr i tiden. Det var den första utställningen om kulturmöten i barrskogsbältet som sedan följdes av en stor satsning på skog, natur och kultur under våren i projektet 60:e breddgraden Kulturmöten i norra barrskogsbältet. Onsdag 21 januari var det vernissage av utställningen och utställarna berättade om sina bilder. Invigningstalare var Leksands naturvårdare Staffan Myller. Arrangörer av utställningen var Leksands Kultur- och fritidsförvaltning, Leksands Fågelklubb och Studieförbundet.

Utställning "60:e breddgraden Kulturmöten i norra barrskogsbältet"

17 april – 15 maj Leksands Kulturhus - ett projekt om skog, historia, natur i Leksand

Vad betyder skogen för oss? För vårt kulturarv? Vilken skog vill vi ha i framtiden? Sju konstnärer som alla lever längs 60:e breddgraden berättade med sina verk om sin relation till skogen. En stor glob i utställningens mitt belyste barrskogsbältets betydelse för natur och klimat men också för vår tradition och identitet. Tanken var att visa skogens betydelse för oss i Leksand och locka ut invånarna i naturen och öka kunskapen om skog, kulturhistoria och natur.

I Kulturhuset visades utställningen med konstnärernas verk och vid sidan av detta presenterade vi olika aspekter av skogens betydelse i Leksand. Skog och naturvård, skog och historia, virke och kvalitet, skog och fritid, slöjd var lokala teman som visades. Ett bildspel med glimtar från skogarna i vår närhet visades och exkursioner i skogen, föredrag och debattkvällar arrangerades. I maj var det workshop med konstnärerna från Ryssland, Finland, Åland, Sverige och Norge. Tillsammans med eleverna på träutbildningen på Sätergläntan arbetade de med trä som konst. Skogsstyrelsen ordnade en debattkväll kring frågan - Räcker

skogen till för alla? Ett antal skolor deltog i temadagar om skog, natur och historia. Månaden avslutades högtidligt med invigningen av Kägelbergets naturreservat.

Projektet var en samverkan mellan flera organisationer: Leksands Kultur- och Fritidsförvaltning, Skogsstyrelsen, Studieförbundet, Naturskyddsföreningen, Fågelklubben, Dalarnas museum, Dalarnas Hemslöjdsförbund, Miljökontoret och Riksställningar.

Syfte

- Inspirera till en fördjupad diskussion om skogens betydelse och framtid
- Belysa människans förhållande till naturen
- Aktualisera frågan om skogens betydelse för vårt kulturarv och identitet
- Utveckla nätverk mellan konstnärer, kulturverksamheten och föreningslivet
- Lyfta fram trä som unikt och mångsidigt material med konstnärliga uttryck

Del av den lokalproducerade utställningen 60e breddgraden.

Riksställningars workshop på Sätergläntan maj 2004.

Temakvällar i byarna

Upptäck din skog! – natur- och kulturvärden i skogen nära dig

I samband med en utvärdering av natur- och kulturprojektet beslutade arbetsgruppen att fortsätta samarbetet eftersom resultatet var så positivt. Som en utveckling av 60e breddgraden bestämde vi oss för att åka ut i byarna och arrangera temakvällar med fokus på natur och kultur för att nå folk på deras hemmaplan. Syftet var att öka intresset och kunskapen för natur- och kulturvärden i skogen och bymiljöer både generellt och lokalt. Temakvällarna var ett samarbete mellan kommunen, Studieförbundet, Skogsstyrelsen, Dalarnas museum, och ideella föreningar. Vi ville visa på skogens betydelse för oss i Leksand och lyfta fram dess natur- och kulturvärden samt öka kunskapen om skog, kulturhistoria och natur. För att nå ut till de lokala skogsägarna och få kontakt med folk i byarna samarbetade vi med utvalda byalag kring ett antal temakvällar. På temakvällarna lyftes de lokala värdena fram genom föredrag, bildspel och kartor.

Hösten 2005 arrangerade vi sex temakvällar och till arbetsgruppen knöts Richert von Koch som berättade om byarnas byggnadshistoriska kvaliteter. Greger Bennström, arkeolog, från Dalarnas museum medverkade också och lämnade en pärm till varje by där byns fornlämningar fanns presenterade. Hösten 2006 fortsatte temakvällarna med tre nya byar med samma upplägg som innehöll skog och historia/fornlämningar, kulturvärden och kulturbebyggelse. Byalagen ansvarade för lokaler och servering. Gensvaret från byarna var mycket bra och engagerat.

Byarna i Leksand är väl sammanhållna och unika, byggnadsvärden kommenterades på våra bystugeträffar.

Syfte

- Öka kunskapen och intresset för skogens natur- och kulturvärden ute i byarna
- Stimulera till aktiviteter och studier i närområdet.
- Inspirera till en fördjupad diskussion om skogens betydelse och framtid.
- Aktualisera frågan om skogens betydelse för vårt kulturarv och identitet.

Program

Vårt mål var att arrangera sex temakvällar i sex utvalda bystugor. Varje temakväll innehöll föredrag av Skogsvårdsstyrelsen och Dalarnas museum om skog, historia och fornlämningar i skogen nära den aktuella byn. Skogens lokala naturvärden presenterades i ett bildspel. Samhällsbyggnadskontoret informerade om att bygga i känsliga bymiljöer och Studiefrämjandet med sina medlemsorganisationer medverkade vid varje temakväll. Det gavs tid och utrymme för rådgivning och information.

Temakvällar 2005

Lindberg	26/9
Tibble	19/10
Rönnäs	24/10
Djura	31/10
Ål/Tunsta	7/11
Siljansnäs	14/11

Temakvällar 2006

Hjortnäs bystuga	2/10
Västannors bystuga	16/10
Hedens bystuga	23/10

Temakvällarna var resultatet av ett lyckat samarbete mellan byalag och intresseföreningar, Skogsstyrelsen, Studiefrämjandet, Miljökontoret, Leksands Kultur- och fritidsförvaltning, Samhällsbyggnadskontoret, Dalarnas museum, Fågelklubben, Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet och Jägareförbundet.

Guckusko är en fantastisk orkidé, som finns på några platser i Leksandsskogen.

Kommentarer

Richert von Koch – Samhällsbyggnadskontoret Leksands kommun

Vad man inte tänker på när man färdas genom byarna i Leksand är att de har alla sin speciella karaktär eller särprägel. Det är först vid en noggrannare studie av byn i jämförelse med andra som det blir uppenbart. Den genomgång av byarna som vi gjorde av kringliggande skog och dess fornlämningar liksom djurliv och natur tillsammans med byns bebyggelse var ett sätt att tydliggöra de värden som är unika för just den byn. Det var ett sätt att med den utomståendes syn lyfta fram byn i ett större sammanhang liksom även att betona de små och till synes obetydliga byggnadsdetaljer som är så viktiga för helheten. Vår förhoppning har varit att också skapa en starkare känsla och stolthet över det man har omkring sig och därigenom med större insikt om värdena värna om sin by.

Lars Dahlkvist – Skogsstyrelsen

Det vi behandlade flöt på ett naturligt sätt in i varandra. Jag har fått mycket positiv respons från besökare för att inte tala om alla personliga kontakter som knutits. Detta har också lett till ett utbyte med byarna beträffande kända och okända forn- och kulturlämningar.

Leif Risander – Studieförbundet

Upplägget av programmet på temakvällarna var mycket bra med duktiga föreläsare, intressanta program och bildspel. Inslagen var lagom långa tidsmässigt. Resultatet av temakvällarna 2006 är att en studiecirkel har startats i Åkersbodarna samt att det finns intresse att starta en cirkel i Hjortnäs.

Staffan Myller – Leksands kultur- och fritidsförvaltning

Bystugeträffar är aldrig fel! Att samla medborgarna lokalt geografiskt med avgränsade grupperingar är ett fulländat forum för att nå ut med ett lokalt budskap. Alla känner sig bekväma när såväl bilder som text berör hemmamarkerna och åhörarna känner ju varandra! Jag har fått en väldig respons på mina föredrag och parat med exkursioner, tror jag att mitt budskap om hur man kan vårda sin närnatur, gått hem. De välfyllda bystugorna vittnar ju också om att temat var intressant och aktuellt. Skogsstyrelsens kampanj och inventeringen av fornminnen i skogen är ju en fantastisk resurs för att vidga vyerna i terrängen: Skogen är inte bara presumtiva timmerstockar och massaved utan innehåller också andra värden att bevara. Detta tror jag också att den "traditionella" trädkramarstrategin och naturvården kan ha nytta av. Ännu återstår några fältexkursioner i vår (Sunnanäng, Västannor/Dragsängarna, Heden), som jag ser mycket fram emot!

Åsa Rydell - Miljökontoret

Jag deltog i planering och genomförande av projekt "60:e breddgraden". Det var ett spännande och givande projekt som ledde till möten mellan människor med olika intressen av och kunskaper om våra skogar. Miljökontoret genomförde i samarbete med Naturskyddsföreningen ett antal skogsvandringar/aktiviteter med olika teman. Intresset var stort för våra arrangemang vilket gjorde att det kändes värdefullt och inspirerande. Avslutande aktivitet för vår del var invigningen av Kägelbergets naturskogsreservat en varm fin majmorgon. Stunden förgylldes av Sofia Sandéns och HornPers vackra toner som kompletterade naturens egen kör. Bystugeträffarna har jag inte varit med på.

Anna Svensson – Leksands kultur- och fritidsförvaltning

Planeringen och genomförandet av projektet "60e breddgraden – kulturmöten i norra barrskogsbältet" skapade ett fint nätverk mellan olika personer som arbetar för natur och

kultur i Leksand. Den breda samverkan mellan privatpersoner, föreningar, organisationer och företag gav ett värdefullt mervärde vid sidan av programmen och utställningarna. Intresset från allmänheten var stort framförallt för exkursionerna och seminarierna. Att sammanföra natur- och kulturvärden för att ge en så komplett bild av vår trakt berikade också samarbetet och utbudet. Som en folkbildningsinsats gav satsningen också positiva effekter eftersom många fick upp ögonen för spåren i landskapet och vi skapade ett intresse för att läsa naturen och landskapet. Skolveckan var också en uppskattad insats där eleverna fick se skogens värden som helhet med både träd, djur, arbete med häst och hur människor förr levde. Skogsstyrelsen har ett väl fungerande projekt med ”Skogen i skolan” som vi kompletterade med tipspromenad om skogens djur och fornlämningar i skogen. 60e breddgraden medförde också att konstnärer från de nordiska länderna och Sätergläntan, genom Riksutställningarnas stöd, kunde ha en workshop tillsammans med eleverna på träutbildningen. Debattkvällen om skogen som Skogsstyrelsen och seminariet som Naturskyddsföreningen arrangerade om vad som händer med skogen gav utrymme för allvarliga diskussioner om hur vi förvaltar vår natur och kulturarv.

Temakvällarna ute i byarna var en mycket lyckad satsning och ett fantastiskt fint samarbete mellan de ansvariga. Att komma ut till folk och berätta och diskutera deras närmiljö gav en direkt och demokratisk kontakt mellan kommunen, Skogsstyrelsen och Studieförbundet och folket i byn. Programmens upplägg med en blandning av fornlämningar, djur och natur samt bebyggelse fungerade utmärkt där de olika delarna kompletterade helheten och bilden av byn. Intresset har varit stort och lett till många kontakter mellan byborna och föredragshållarna. Flera nya fornlämningar har registrerats och studiecirkel startats. Varje by fick en pärm med kartor över byns fornlämningar och de bilder som togs av bebyggelsen lämnades över till respektive by. Föredragshållarna har också upplevt att de lärt sig mycket från varandras områden vilket också är ett positivt resultat. Media har visat stort intresse för de olika projekten och ett 20-tal artiklar har skrivits om de olika inslagen.

Ilpos skifte, vid vägskalet mot Ljusbodarna, hyser såväl natur- som kulturvärden.

Statistik

Antal

Utställning Konst – natur – kultur

ca 300 personer

Utställning 60e breddgraden Kulturmöten i barrskogsbältet

ca 2 500 personer

Program i anslutning till 60e breddgraden

15 program
ca 600 pers.

Skolvecka maj 2004

ca 250 elever

6 temakvällar i byarna 2005 ca 40 personer/kväll

240 personer

3 temakvällar i byarna 2006 ca 40 personer/kväll

120 personer

Tidningsartiklar

ca 20

Kulturen gör sig påmind även i skogen.

Program ”Kulturmöten i norra barrskogsbältet”

Tidsperiod: 20040417 - 20040516

Lördag 17 april kl 11

Vernissage

Po Tidholm, frilansskribent med engagemang för skogen inviger och kåserar. Mats Widbom, utställningschef för Riksutställningar talar.

Söndagen den 18 april

Tjäderns skog – morgonutflykt

Samling vid Kulturhusets parkering kl 06:00.

Ledare: Henry Pollack och Åsa Rydell. Arr: Miljökontoret.

Torsdag 22 april

Skogsseminarium i Sveasalen Leksand kl 10-16.

”Levande skogar eller Virkesåkrar – hur löser vi det?”

Arr: Naturskyddsföreningen i Dalarna

Söndag 25 april

Spåren efter kolaren – och andra som vistades på skogen i västra Leksand för drygt 100 år sedan.

Samling vid Kulturhusets parkering kl 17.

Ledare: Sören Mård. Arr: Miljökontoret

Söndag 2 maj

Berättelser vid brasan med Bitte Norin-Jernberg.

Vi vandrar genom Trätbodarna fram till Björntjärnskojan.

Samling vid Kulturhusets parkering kl 18. Ta med fika,

något att sitta på och en varm tröja. Arr: Miljökontoret

Onsdag 5 maj

Från stocksåg till skördare – Ett program om skogen och skogsbruket då och nu i visans och skrönans form med gruppen Fällhugg på Leksands Hembygdsgårdar vid kyrkan kl 19.

Torsdag 6 maj

Vandring genom Kägelbergets naturreservat.

Samling vid Kulturhusets parkering kl 18. Arr: Miljökontoret

Ledare: Agneta Joon-Timblad och Frasse Blomberg.

Måndag 10 maj

Torraka och varglav – värdefulla inslag i den västliga tajgan.

Samling vid Kulturhusets parkering kl 18.

Ledare: Åsa Rydell. Arr: Miljökontoret

Tisdag 11 maj

Debattkväll med Skogsvårdsstyrelsen i Sveasalen.

”Räcker skogen till för alla?”

Kl 19 - 21. Ledare: Lasse Dahlkvist. Arr: Skogsvårdsstyrelsen.

Onsdag 12 maj

Vandring på Åkersön – tätortsnära skog med höga värden.

Samling vid Företagarnas Folkhögskola kl 18.

Ledare: Kjell Leander. Arr: Miljökontoret

Torsdag 13 maj

Skog & Historia – guidad utflykt till skogarna runt Hackmora.

Ledare: Greger Brännström Dalarnas museum. Samling kl 17:30 på Kulturhuset parkering. Arr: Projekt Skog & Historia

Lördag 15 maj

Fågelsång i skogen. En promenad i naturreservatet Hundhagen.

Samling vid Clas Ohlssons parkering i Insjön kl 06.00.

Grova skor + kaffekorg. Ledare: Staffan Myller Leksands Fågelklubb

Lördag 15 maj

Invigning av Kägelbergets naturreservat kl 11.

Landsrådet Ingrid Eriksson inviger.

Samling vid Kulturhusets parkering kl 10 för er som inte hittar!

Arr. Länsstyrelsen i Dalarna och Miljökontoret.

Söndag 16 maj

Konstnärlig workshop Sätergläntan, Insjön.

Från 60:e breddgraden kommer fem konstnärer från Norge, Sverige, Finland och Ryssland leda en workshop med elever från Sätergläntan.

Öppet hus mellan kl 11-14. Arr: Riksutställningar och Sätergläntan.

Söndag 16 maj

Bilder i skogen med Anders Ståhl. Arr: Naturskyddsföreningen.

Upptäck bilderna i skogen genom kameranlinsen, blocket och paletten.

Ta med egen utrustning. Samling vid Kulturhusets parkering kl 13.

Utställningen och programverksamheten under utställningstiden var ett samarrangemang mellan Leksands kommun, Kultur- och fritidsförvaltningen, Miljökontoret, Studieförbundet, Naturskyddsföreningen i Dalarna och Leksand, Skogsvårdsstyrelsen, Leksands Fågelklubb, Sätergläntan Hemslöjdens Gård, Dalarnas Hemslöjdsförbund och Riksutställningar.

Från Tibbles berg är det en vidunderlig utsikt över skogarna kring Leksand.

Skolprojekt ”Kulturmöten i norra barrskogsbältet”

Tidsperiod 20040503-20040506

Skolor: Åkerö, Siljansnäs, Sjugare, Djura.

Temavecka Skog – Natur – Kultur

- **Vilda lådan**
Spår och spårtecken av djur. Studieförbundet berättade om djuren i skogen och visade hur man kan se spåren efter dem.
- **Skog – natur**
Vandring bland skogens träd. Skogsstyrelsen ”skogen i skolan” med inriktning på naturvård.
- **Skog – historia**
Landskapets dolda historia – lärde eleverna att se de historiska spåren i skogen. Dalarnas museum och kultur- och fritidsförvaltningen ansvarade för denna station.
- **Skogens myter**
Mystiska väsen i skogen, skrymt och skrock.....
Ledare var författaren Bitte Nordin-Jernberg
- **Hästen i skogen – Bondens år**
Grop-Folke visade hur man arbetar med häst i skogen. Bondens arbetsår visades med häst.
- **Visningar av utställningen i Kulturhuset**
Visning kunde bokas av skolorna under hela utställningsperioden.

